

vertoon var.
inees b.v., of
de afwezige
erstellconferen-
cht gansch ge-
eersl over de
nen eens zijn.
thaarheid over
hoorders knik-
ers op over de
lachte lanceert
dsdienstge-
re tribune tus-
reformeerd, om
krijgen, of een
de breuk, die
te binnen hū
e hun gejam-
gangers zou
punt van

eenheid en de
kan dat wei-

oomaar looche-
n in die liefde
zijn, bij God.
de: hij, die ge-
op een plaats
en behoort
nheid, en in de
kan dan een
ichzelf en den
ge teruglei-
den behoort
ken? „Begin-
Christus eens
regel stellend.
beginnen bij
t lijkt. Zoolang
vraag, hoe hij
van dien regel
liefdeloosheid
innen zijn, dat
van hem zegt:
n hem weigert
hoofd te zien.
bekend werd,

die laatste man,
worden uitge-
mvonnissen uit
namen, smade-
front van hen,
ran de spreuk:
ijheid in het
liefde". Tien
zooveel hooge
van wien zoe-
punt zouden
dat ik niet ben
nuchteren zin
it: wat is het
t-noodige? Of:
niet-noodig de
idlijn? Of: wat
it één keertje
(d.w.z. „middel-
LIEFDE"? Hoe
t ik heb? Mag
ijn meening niet
schap van alle
samenwerkings-
onrijp zijn, en
en een „middel-
ten aan dingen,
-dingen bekend

ggen, om te be-
ding is tusschen
zoo ook een (by
ide) ondersche-
chtbare" en de
heid-vrijheid-lief-
ancta" (de een-
hen als mede-
naar den aard
alleen maar een
een ander kl-
oor de komende
en te doen.
maar rusten.
t is gemakkelijk
ige, vrijheid in
ide". Maar als
etjes in het ge-
dat ge voor
nu — dan heb
De tekst ligt
t pas op voor
gelegde tek-
e, die met zijn
haastig van de
den ander, die
begrijpende liefde
zelf nog met dien
in", d.w.z. eerst
an denken, oet

hij het keukengerei ter hand neemt, om het plai-
sante eenheidsmaal gereed te maken.

Daarom zullen de geridderden van het onbeschre-
ven eenheidsministerie, zoowel als de anderen,
die door dat ministerie nooit zullen worden voor-
gedragen voor een onderscheiding-pacifiek, zich van
harte kunnen, ja moeten verbliden, over de histo-
rische studie, die Prof. Dr A. Eekhof, hoogleeraar
aan de Rijks-universiteit te Leiden, in het najaar
van 1931 het licht deed zien bij A. W. Sijthoff's
Uitgeverijmaatschappij N.V. te Leiden, onder den
titel: „De Zinspreuk: in necessariis unitas, in non
necessariis libertas, in utrisque caritas". Die la-
tijnsche woorden beteekenen: „eenheid in het nood-
dige, vrijheid in het niet-nooddige, in beide de lief-
de". Prof. Eekhof gaat na „oorsprong, beteekenis
en verbreiding" van deze zinspreuk. En helpt dus
daarmee ieder, die den zin van deze vaak het
offensief der irenischen ondersteunende spreuk ver-
staan wil.

In dit voornaam uitgevoerde, met één portret
en twee facsimiles verrijkte, geschrift van 86 blad-
zijden, wijst Prof. Eekhof allereerst op het gebruik,
dat de Remonstranten, voor en na, van deze spreuk
gemaakt hebben. Gelijk ook de Quakers, Hernhut-
ters, Rooms-katholieken. Ook op de Lausanne-
Conferentie „for Faith and Order" (1927) en door
de Pan-Europa-Unie, zegt de schrijver, is dezelfde
leus gebruikt. Eveneens prof. dr H. H. Kuyper
noemde haar met instemming als de leuze der
Gereformeerde Kerken en Hervormers, gelijk prof.
Eekhof herinnert.

Hier even halt houdende, merk ik op, dat reeds
deze eerste door prof. Eekhof gegeven verzameling
van gegevens duidelijk maken kan, hoe moeilijk
het is, de zinspreuk te verstaan, en — er mee te
werken.

Immers: ze neemt telkens anderen vorm aan.
De door Prof. Eekhof in dit eerste hoofdstuk ge-
geven citaten wijzen dit duidelijk uit.

Zeker, telkens komt in het derde lid de „lief-
de" terug: „in alles (in beide) de liefde".
Maar het blijkt ditmaal voor die „liefde" toch wel
een moeilijk ding: „liefde" immers kan alleen aan
het werk in — om alweer den term te bezigen —
„concrete situaties". Maar het „con-
crete" is hier al dadelijk zoek bij wie
de spreuk hanteeren.

Let maar op.
In het eerste lid („eenheid in het nood-
dige") blijkt de uitdrukking „het nooddige"
zelf al onzeker (noodig tot zaligheid, of tot iets
anders?) Bovendien wisselt ze met de toch eigenlijk
heel andere terminologie, die daar spreekt (in „ci-
taten") van: „het essentiële". (Quakers.) Dat
is dus onzekerheid, reeds in de woorden. Om dan
maar te zwijgen van den uitleg.

Vervolgens, aan het tweede lid der spreuk toe-
gekomen — „vrijheid in het niet-nooddige"
— treffen we nog groter verscheidenheid: De één
spreekt van het „niet-nooddige" (waartoe niet nood-
dige? in welke sfeer, in welk levens- of wets-
gebied niet nooddige?) De ander maakt van dat
„niet-nooddige" evenwel „het onzekere" of „het
twijfelachtige" (Remonstranten, Roomschen).
Een derde maakt ervan: het niet-essentiële
(Quakers). Een vierde: het „middelmattige",
(de geref. kerken en hervormers, volgens prof. dr
H. H. Kuyper, Amos Comenius).

Kwesties teveel, zal ieder moeten toegeven.
Immers, tusschen „onzekere" en „middelmattige"
dingen — de z.g. adiaphora, waarover geen uitdruk-
kelijk gebod Gods gegeven of.... verstaan is —
ligt een groote afstand.

Wie iets „onzeker" of „twijfelachtig"
noemt, zegt, niet te weten. Of onze (geloofs-
dan wel andere) kennis in dogmatisch of ethisch op-
zicht een beslissend woord kan spreken over die
„onzekere dingen"; hij laat dus de mogelijkheid
open, dat iemand later nog eens in staat zal
blijken, die „onzekere" dingen toch inderdaad te
brengen binnen den cirkel van wat duidelijk, en
dan voor ons bindend, is.

Wie evenwel van „adiaphora", middel-
mattige dingen (of niet-nooddige) spreekt, kan al-
thans daarmee zeggen willen, dat „de eenige Wet-
gever" met betrekking tot de alzoo aangeduide
„dingen" geen uitdrukkelijk gebod gegeven heeft,
en ook nooit geven zal.

Waarbij dan ongetwijfeld anderen weer zullen
verzoeken, aan te tekenen, dat zij geacht willen
worden tegen officiële erkenning van
deze stelling gestemd te hebben, ook al
doen zij broederlijk mee aan wat hun alzoo spre-
kende gemeenschap aan eenheidswerk of -feest op
touw zet.

Die laatste, lastige, broeders, waarom zouden ze
wel tegenstemmen?

Wel, ze zullen misschien denken aan een stel-
ling, die onlangs aan de Vrije Universiteit verdedigd
is, althans verkondigd: dat voor het begrip van
„het geoorloofde" geen plaats is in de ge-
reformeerde ethiek (zoo luidde de formulering van
Stelling XIV van Dr D. J. de Groot). Een stelling,

die voor tekst en uitleg van onze spreuk conse-
quenties heeft.

Of ook, ze zullen misschien beweren, dat de
bergrede letterlijk niets heeft opgeborgen in den
huns inziens puur denkbeeldigen kring van „middel-
mattige dingen".

Of zij zullen meenen, dat heel dat spreken van
„middelmattige dingen" een symptoom is van ver-
moeidheid: dat men niet meer de kans
zag, alle concrete dingen op hun rechte plaats te
brengen onder den band der wet, en dat men toen
maar, om uit de moeite te komen, gezegd
heeft, dat er dingen zijn, die noodig zijn te
doen, en andere, die „onverschillig", of „mid-
delmattig" zijn.

Maar — zoo zullen zij spreken — dat laatste
betwisten wij juist. Al kunnen wij niet altijd
den eisch der geboden duidelijk uitleggen, en in
concreet verband zetten met bepaalde actuele
vraagpunten der christelijke gehoorzaamheid, dit
geeft ons nog niet het recht, om daar, waar wij
Gods spreken niet verstaan kunnen, dat
spreken zelf te ontkennen.

Waarbij dan misschien nog de nuchtere vraag
komen zal, of men den „cirkel" der „adiaphora"
wel ooit anders construeeren kan dan — in de
lucht. Op papier zal het in elk geval niet zoo
gemakkelijk gaan, zullen zij zeggen; want wat de
een „middelmattig noemt", zal de ander dadelijk een
beginselfwestie achten.

En ze zullen met voorbeelden komen, die lastige
broeders, die om uitleg vragen.

Een bemiddelaar, b.v. die de twisters over den
sabbath zou willen verzoenen (men denke aan
den strijd tusschen Voetianen en Coccejanen) zou
bij beide partijen menschen treffen, die hem niet
willen toegeven, dat hier geen „necessarium"
(ding van noodzakelijkheid) in geding is.

Omgekeerd zijn er tegenwoordig menschen, die
daar, waar vroeger geen bemiddeling tusschen par-
tijen mogelijk geacht werd, omdat BEIDE groepen
beweerden, dat de twist liep over een „necessa-
rium", b.v. in de Christologie, thans met gerustheid
verklaren te kunnen bemiddelen. Want zij beweren,
dat het eigenlijke twistpunt een non-necessarium is,
(een ding van niet-noodzakelijkheid), en zulks,
ja zeker, ook in de christologie. Hoeveel zeggen
b.v. tegenwoordig niet, dat het „ledige graf",
en de „maagdelijke geboorte" voor hen tot de
non-necessaria behooren? Zij zullen niets verlie-
zen, als deze twee dogmatische formules verloren
gaan. En men behoeft maar even te denken aan
wat ik verleden week schreef over de dialectische
theologie en zich den naam van Emil Brunner
te herinneren, en zijn Hollandsche vertalingen, om
te verstaan, dat voor den aanhanger dezer theolo-
gie het onderscheid tusschen „noodzakelijke" en
„niet-noodzakelijke" dingen altijd vals is. Want
de door menschen getrokken cirkels, die deze beide
„gebieden" zouden willen afgrenzen en besluiten,
hebben volgens deze theologen geen recht van
bestaan bij God. Ik geloof dan ook, dat de dialecti-
sche theologie eigenlijk de heele zinspreuk naar
de kinderkamer verwijst. En — om niet meer te
noemen — de ook al gepopulariseerde en vertaalde
werken van d'Aulen eveneens. Men kan tegen-
woordig overal „bemiddelen".

Naar ik meen, is met deze enkele opmerkingen
reeds aangetoond, dat wij midden in schier on-
overkomelijke moeilijkheden zitten, zoodra het erop
aankomt, de bekende zinspreuk te ontleiden.

De bewering lijkt me dan ook niet te stout,
en de irenische broeders van allerlei slag mogen
het me, althans dezen keer, vergeven: dat met
deze spreuk herhaaldelijk geopereerd en geproekt
wordt, zonder dat men zijn eigen woorden
verstaat, of althans, bij navraag,
juist van hen, die men ermee te lijf wil,
verstaanbaar kan maken. Irene saltat: hun
vredes-werk maakt sprongen.

En dat is een vrij droevig ding.
Het wettigt, geloof ik, ons voornemen, om vol-
gende week aan het geschrift van professor Eek-
hof een slotartikel te wijden.

K. S.

Ik koos juist deze beide voorbeelden (sabbathicwestie en
christologie) omdat Prof. Eekhof, op blz. 76, een citaat geeft
van Scholten, die beide punten naar voren brengt, en dan
en passant tevens het zijne zegt over het overbrengen van de
spreuk van ethisch naar dogmatisch terrein. Op dit punt her-
innere men zich dan weer den samenhang, dien de gerefor-
meerde theologie van ouds gelegd heeft tusschen dogmatisch en
ethiek. Kwesties, kwesties, van alle kanten.

LITERATUUR EN KUNST

Nieuwe Jeugd-boeken.

Zooals de lezers van ons blad weten, vestigen we
van tijd tot tijd gaarne in deze rubriek de aandacht
op wat aan nieuwe jeugdboeken bij de Redactie
werd ingezonden.

In deze rubriek
Want het jeugdboek is van niet minder belang,

dan de roman, en het goede christelijke jeugd-
boek is een zeker zoo rijk bezit als het goede
christelijke verhaal.

Onlangs heb ik gelezen, dat het schrijven van
een jeugdboek de moeilijkste taak is, die een
Auteur zich opleggen kan en dat dat niet is de
beginsport van den schrijvers-ladder, doch eigen-
lijk pas gebeuren kan door den gerijpten, levens-
ervaren mensch en den geoefenden, bezonnen
auteur. Deze opmerking was gericht tegen de ver-
onderstelling, dat een schrijver van jeugdboeken
beginners-werk doet en men eerst meetelt, wan-
neer men tot het geven van een groote-menschen-
boek is opgeklimmen.

Dit woord is waar, en met name is het van toe-
passing op het christelijk jeugdboek.

Ik heb er al herhaaldelijk in ons blad op ge-
wezen, dat het schrijven van een christelijk jeugd-
boek niet maar is het neerpennen, vlot en vlug,
van een heeleboel grappen en avonturen, in een
smal kadertje van godsdienstigheid ingelijst. En
dat het ook niet is een preek-voor-de-jeugd, naar
aanleiding van een of ander prachtig daarvoor
te gebruiken motief. Beide typen bestaan, en
beide zijn ze mislukkingen: de eerste komen niet
aan het doel toe en de laatste schieten het doel
voorbij. En de oorzaak van deze mislukkingen
ligt in de misvatting der Schrijvers. Die van de
eerste soort behooren niet tot de gerijpte, levens-
ervaren menschen en die van de laatste categorie
zijn geen geoefende, bezonnen Auteurs.

Het christelijk jeugdboek moet staan op pre-
cies denzelfden grondslag als de christelijke opvoe-
ding. Voor deze opvoeding is het christelijke niet
het sausje of het kader, maar het wezen, de
geest, de kern; ze plakt op het kinderleven niet
een etiket van christelijkheid en ze maakt ook van
de kinderen geen theologantjes-uit-de-pruikentijd.
Ze zoekt naar een regelmatige, gezonde ontwikke-
ling van het kinder- en jeugdleven, maar dan zoo,
dat het christelijk levensbeginnsel daarin normaal
is en blijft.

Zoo ook het jeugdboek. In zijn stofkenze moet
dat blijven binnen de verhoudingen van het ge-
wone jeugdleven, en die verhoudingen moeten kom-
men onder christelijke belichting.

Maar hier schuilt tegelijk de moeilijkheid. Het
evenwicht tusschen verhoudingen en belichting
raakt heel licht verstoord. Het jeugdleven beweegt
zich, evengoed als dat der volwassenen, over vreug-
den en zorgen, verrassingen en teleurstellingen, ge-
noegens en lasten. Doch de proporties zijn an-
ders. En op die andere proporties moet nu het
christelijk element zijn ingesteld: de inhoud van
de eischen der goddelijke Wet en de beloften
van het Evangelie moet naar die proporties wor-
den herleid. En dat is heel moeilijk, omdat het te
weinig en het te veel hier beide het doel doen
missen. Daarom is het ontwerpen van het werkelijk
goede christelijke jeugdboek alleen mogelijk door
hem of haar, die is: gerijpt, levens-ervaren mensch
en geoefend, bezonnen auteur. Want het juiste
evenwicht wordt slechts bewaard, als uit de erva-
ring van den inhoud van Wet en Evangelie naar
den voor de jeugd bevattelijke en toegankelijke
vorm geschreven wordt.

Waar dit gebeurt, hebben we het goede chris-
telijke jeugdboek. Maar dan is dat ook anders,
heel anders, dan het neutrale jeugdboek. Dan ko-
men er wel dezelfde dingen in voor als in het
paedagogisch-goede neutrale verhaal — dat ge-
lukkig ook bestaat en heusch geen zeldzaamheid
is —, maar ze worden gesteld onder ander licht
en leiden tot een andere uitkomst. En in dat
andere van 'licht en van 'de uitkomst wordt zulk
een boek waardevol en genoegzaam van beteekenis
om er in een rubriek als deze de aandacht op te
vestigen. Want niet minder dan aangaande bel-
letristische lectuur voor volwassenen, is er onder
ons behoefte aan aanwijzing omtrent goede lec-
tuur voor de jeugd.

Bij wat de Redactie in den laatsten tijd aan
jeugdboeken ontving, zijn enkele van deze goede
verteenwoordigers van het soort. En die wil ik,
op grond van het bovenstaande, graag in dit artikel
behandelen. Dat behandelen zal dan niet zijn een
uitvoerig bespreken, want dat laat de ruimte niet
toe en is niet noodig ook. Voor den inhoud van die
boeken zullen de lezers van dit artikel zich immers
niet interesseeren.

Daar is allereerst het boek „Joop, Jaap en
Bob" van D. v. d. Zee (met illustraties van
Adri Alindo). Hier hebben we het verhaal van
drie stadsjongens, die in de zomervacantie op een
boerderij logeeren en daar de heel gewone dingen
van het buitenleven genieten. Maar in die gewone
dingen leeren ze de schoonheid van de natuur
zien en het is dan de Schrijver, die binnen de
gegeven proporties de oogen van den jongen lezer
doet opengaan voor de grootheid van den Schep-
per, die dat alles zó tot aanzijn riep. Naar mijn
mzien is hier nu sprake van dat bewaarde even-
wicht, waarover ik sprak, en ook van het andere,
dat ik noemde. En daarom is dit boek — daar-
gelaten nu dat de gesprekken wel eens wat erg
biologisch zijn, zoodat zekere belangstelling in
plant- en dierkunde bij den lezer noodig is om het
werkelijk te genieten — alleszins aanbevelens-
waard.